

25. april 2012.

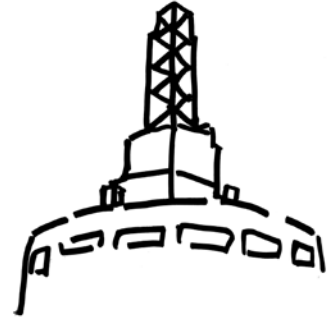
Ako ne sada, kada... ? Budućnost prostora Sajmišta u Beogradu

Međunarodna konferencija

Mesto na kome se nalazio koncentracioni logor na Sajmištu u Beogradu kao izazov za istoričare i istoričarke, arhiviste i arhivistkinje, urbaniste i urbanistkinje, političare i političarke i za sećanje srpskog društva

organizatori: Savez jevrejskih opština Srbije
Fondacija Hajnrh Bel
Fondacija „Sećanje, odgovornost, budućnost“ (EVZ)

mesto i vreme: od 10. do 12. maja 2012. u Beogradu

„Ako nisam za sebe,
ko će biti,
A kada sam za sebe,
šta sam 'ja'?
A ako ne sada,
kada?“
(Hilel stariji)

Nacrt programa

Između 1941. i 1944, pod nemačkom okupacijom, na Beogradskom sajmištu nalazio se koncentracioni logor u kome je ubijeno hiljade jevrejskih, srpskih, romskih i drugih žrtava. S obzirom na to da je Sajmište danas u oronulom stanju, neophodna je temeljna stručna rasprava kako bi se razmotrila budućnost ovog mesta.

Procenjeno je da je upotrebom gasnog kamiona između novembra 1941. i maja 1942. godine sistematski ubijeno 7000 Jevreja (žena i dece) zatočenih u Jevrejskom logoru Zemun. Još 10600 nejevreja je ubijeno ili je usled bolesti i gladi umrlo između 1942. i 1944. Ukupan broj od 32000 logoraša (uglavnom Srba) prošao je kroz prihvatni logor – *Anhalte-Lager* – odakle su mnogi od njih deportovani na prinudni rad u druge delove Rajha, odnosno druge delove Evrope koji su bili pod nacističkom okupacijom. Zemunski logor bio je najveći koncentracioni logor u okupiranoj Srbiji.

Sajmište, kao i sva mesta obeležena Holokaustom, predstavlja važno mesto sećanja. Ovo mesto ima specifičan značaj i u istoriji Beograda i Srbije. Nakon sistematskih ubistava jevrejskih logoraša na Sajmištu, Srbija je postala prva teritorija pod nemačkom okupacijom koja je proglašena 'očišćenom od Jevreja' (*Judenfrei*). A kako se Sajmište nalazi u centru glavnog grada, što je jedinstven slučaj u poređenju sa drugim evropskim gradovima u kojima

* *učešće još nepotvrđeno*

HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG
JUGOISTOČNA
EVROPA

se dogodio Holokaust, ono pokreće pitanje o načinima njegovog tumačenja u istorijskom smislu, ali i u sadašnjem trenutku. Možda je upravo centralni položaj mesta uslovio da sećanje na Holokaust i žrtve logora tokom proteklih 70 godina bude prepušteno zaboravu u prestonici posleratne Jugoslavije, a sada Srbije.

Odustajanje od sećanja na Jevrejski logor Zemun i njegova reinterpetacija tokom devedesetih godina prošlog veka indikativni su za celokupnu istoriju posleratne Jugoslavije, kasnije i Srbije, i otvaraju brojna pitanja memorijalizacije onoga šta ovo mesto predstavlja, kao i njega samog.

Ova konferencija održava se u jeku burne međunarodne rasprave o budućim standardima ili kanonu evropskog sećanja na 20. vek. Manifestacija ove rasprave u Srbiji ogleda se u tumačenju nacionalne istorije tokom Drugog svetskog rata koja se pokazala kao snažan faktor podela unutar samog društva. Uprkos tome, o budućnosti Sajmišta mora se odlučivati nezavisno od trenutnih i nestalnih političkih interesa. Stoga je neophodna stručna rasprava, koncentrisana isključivo na istoriju ovog konkretnog i veoma posebnog mesta i na ono šta se na njemu dešavalo.

Format konferencije:

Na ovoj konferenciji raspravljace se o brojnim pitanjima i aspektima budućnosti Starog sajmišta. Stoga ce različiti paneli zahtevati format koji:

- otvora prostor za dinamičnu mešavinu stručnih priloga i diskusija
- pruža priliku mnogim učesnicima da se u bilo kom trenutku uključe u diskusiju, i
- omogućava koherentnu i spontanu komunikaciju o relevantnim temama umesto niza predavanja.

U tom smislu organizatori su odlučili diskusija ima format koji je poznat kao *fish-bowl-discussion* i podrazumeva veliki broj učesnika koji sede u sredini, a oko njih je publika. Pored stalnih mesta za stručnjake, u centru se nalaze i dve prazne stolice na kojima se mogu smenjivati učesnici konferencije koji žele da se uključe u razgovor.

Ovakav format pruža otvoreniji način komunikacije većeg broja učesnika koji su stručni za teme o kojima ce se razgovarati u okviru konferencije. Strogo definisani program bi, s druge strane, nosio rizik nastavljanja nekreativne tradicije pukog slušanja niza izlaganja, što nam nije cilj.

Ako ne sada, kada... ?

Budućnost prostora Sajmišta u Beogradu

Međunarodna konferencija

organizatori: Savez jevrejskih opština Srbije
Fondacija Hajnrh Bel
Fondacija „Sećanje, odgovornost, budućnost” (EVZ)

mesto i vreme: od 10. do 12. maja 2012. u Beogradu

Nacrt programa konferencije:

Preporuka za učesnike koji stignu ranije

Ukoliko budete želeli da posetite Sajmište, ono se nalazi na samo dvadeset minuta hoda od hotela Balkan (*za one koji ne žele da čekaju zvanični obilazak u petak kasno popodne*)

Četvrtak, 10. maj

18.00 časova

Registracija učesnika

19.00 časova

Dobrodošlica:

Volfgang Kloc, direktor Fondacije Hajnrh Bel u Beogradu

Otvaranje konferencije:

Predrag Marković – ministar kulture Republike Srbije

Ruben Fuks, predsednik Saveza jevrejskih opština Srbije

Kimberli Men, Međunarodni program za Holokaust
Ujedinjenih nacija

Andrej Mirga, OEBS kancelarija za demokratske institucije i ljudska
prava (OIDHR), Varšava

Hans-Ulrich Zidbek, zamenik ambasadora Savezne republike
Nemačke u Srbiji

Ejal Naor, zamenik ambasadora Izraela u Srbiji

19.30 časova

Uvodničar:

David Albahari, književnik

David Albahari u razgovoru sa književnikom **Filipom Davidom** i
Vulfom Kanštajnerom, Univerzitet Binghamton

* *učesće još nepotvrđeno*

Petak, 11. maj

9.00 -10.30 časova

Panel 1

Čega se sećati?

Istorija Jevrejskog i Prihvatnog logora 1941-1944

Šta znamo o istoriji koncentracionog logora na Sajmištu? Koje su istorijske činjenice od značaja za buduće sećanje i dokumentovanje? Postoje li sporni aspekti historiografije Jevrejskog logora Zemun i/ili Prihvatnog logora Zemun? Sajmište u širem kontekstu perioda nacističke okupacije Srbije – drugi logori, druga mesta komemoracije i tradicija njihove memorijalizacije. Spor u vezi sa istorijskim, društvenim i političkim kontekstom u srpskoj istoriji: uloga Nedićeve vlade.

Moderatorica: Olivera Milosavljević*
Glavno izlaganje: Jovan Bajford/ Milan Koljanin
Učesnici diskusije: Milan Ristović / Kristofer Brauning

11.00 - 13.00

Panel 2

Koga se sećati?

Različite grupe žrtava nacističkih zločina na Sajmištu (Jevreji, Romi, [srpski] antifašisti, logoraši deportovani u druge logore na prinudni rad itd). Sajmište kao mesto obeleženo stradanjima (Šoa i Porajmos) u Srbiji. Postoje li danas kontroverzna pitanja u vezi sa značajem Sajmišta za sećanje na ove grupe žrtava?

Moderator: Valter Manošek
Glavno izlaganje: Raul Tajtelbaum /Aleksandar Nećak
Danijela Jovanović
Učesnici diskusije: Tomas Luc / Drago Roksandić

14.30 - 16.00

Panel 3

Povremeno bavljenje sećanjem nakon 1945.

Ignorisanje Sajmišta u Titovoj Jugoslaviji. Inicijative ponovnog otkrivanja i njihov društveno-politički kontekst. Sajmište u doba Miloševića i raspada Jugoslavije. Sajmište u kontekstu jugoslovenskog/srpskog odnosa prema istoriji od 1945. do 2000. Holokaust Jevreja i Roma u jugoslovenskoj / srpskoj historiografiji, udžbenicima, kulturi (film, književnost...). Holokaust na Balkanu kao mrtva tačka u nemačkom/austrijskom „suočavanju” sa prošlošću u društvenom i političkom smislu.

Moderator: Predrag Milidrag
Glavno izlaganje: Hajke Karge / Olga Manojlović Pintar /
Nensi Adler /
Učesnici diskusije: Todor Kuljić*, Martin Bok

* učesće još nepotvrđeno

16.30 - 19.00

Poseta lokaciji

Lokacija, postojeće građevine i trenutna namena

Kontekst budućeg komemorativnog kompleksa

Poseta Sajmištu u centru savremenog Beograda. Predstavljanje procene Zavoda za zaštitu spomenika kulture Grada Beograda. Stanje raspadanja zgrada i fragmentacija u privatno vlasništvo. Trenutna namena lokacije: Sajmište kao današnja stambena i poslovna zona.

Vođenje: Aleksandra Fulgosi

Subota, 12. maj

9.00 - 11.00

Panel 4

Razvijanje sećanja

Globalna perspektiva. Šta je moguće, poželjno, neophodno? Analiza arhiva, građevina, okoline, političke prakse. Primeri dobre prakse i relevantna iskustva drugih: Muzej Holokausta u Budimpešti. Iskustva dvojake istorije nekog mesta (Buhenvald, Zaksenhauzen...). Usporedna analiza procesa današnjeg uređivanja mesta komemoracije (Solun). Komemoracija koja je van „politike prema istoriji” – koncepti emancipacije i autonomije. Stokholmska deklaracija.

Moderator:	Tomas Luc
Glavno izlaganje:	Vulf Kanštajner / Hajdemari Ul
Učesnici diskusije:	Tea Zintbek / Lic Levy/ Vladimir Petrović / Asja Dračan Muntean*

11.30 - 14.00

Panel 5

Sajmište: Resursi za buduće mesto sećanja i dokumentovanja

- Arhivi:** dokumenti, izvori itd. u raznim arhivima širom sveta. Do sada prikupljeni dokumenti usmene istorije. Dela iz književnosti i drugih grana umetnosti koja se bave Sajmištem i periodom nemačke okupacije Jugoslavije/Srbije.
- Mesto:** Šta se može spasiti? Mogućnosti postojeće i donekle očuvane infrastrukture. Praktična ograničenja. Predlozi kao rezultat studije Zavoda za zaštitu spomenika kulture Grada Beograda.

Moderatorka:	Branka Prpa
Prezentacije a)	Simon Valter / Emil Kerenji
Prezentacije b)	Aleksandra Fulgosi*
	ili
	Milica Grosdanić*
	direktor Zavoda za zaštitu spomenika kulture Grad Beograda

Učesnici diskusije:	Katarina Živanovic* /predstavnici relevantnih institucija i arhiva
---------------------	---

* učesće još nepotvrđeno

- c) **Planirani poduhvati:** *Budući razvoj Sajmišta na dnevnom redu gradskih i republičkih vlasti. Razvoj memorijalnog centra, mesta susreta, dokumentacionog centra. Odluka Grada Beograda iz 1998. godine. Trenutni urbanistički planovi Grada Beograda. Nadležnosti republičkih i gradskih ustanova. Obaveze međunarodne zajednice. Postojeći predlozi na lokalnu.*

Moderator: Wolfgang Kloc
Glavno izlaganje: Ivana Milenković*, Željko Ožegović*,
Učesnici diskusije: Nikola Radić Lucati, Maja Popović,
Gordan Paunović

15.00 - 16.30

Panel 6

Desetogodišnja perspektiva

Stvaranje nacionalne/međunarodne fondacije za Sajmište? Realizam umesto vizija? Spisak glavnih prioriteta: šta se mora odmah preduzeti, šta se može preduzeti, šta nemoguće?

Moderator: Vladimir Petrović*
Glavno izlaganje: Uve Nojmerker , Hajde-Mari Ul

Umesto zaključka:

17:00

Wolfgang Kloc

Sajmište u sveukupnom kontekstu evropskog sećanja na istoriju XX veka.

* učešće još nepotvrđeno